

ФОРМАТА НА САБЯТА

стрелка; Фунес непрекъснато виждаше бавния процес на гниенето, на кариеса, на умората. Забелязваше настъплението на смъртта, на влагата. Беше самотен и трезв наблюдател на един многообразен, ефимерен и почти непоносимо конкретен свят. Вавилон, Лондон и Ню Йорк са поразявали с жестокия си блясък човешкото въображение; ала никой в техните многолюдни кули и по техните трескави булеварди не е почувствувал гнетата и задуха на една толкова неизгодима действителност като тази, която ден и нощ тегнеше над клетия Иренео в бедняшкото му южноамериканско предградие. Много трудно заспиваше. Да заспиш, значи да забравиш света; легнал по гръб в походното легло, Фунес си представяше в тъмнината всяка пукнатина, всеки корниз по стените на всички къщи наоколо. (Повтарям, че и най-незначителният му спомен беше по-точен и по-ярък от нашето усещане за физическа наслада или физическо страдание.) На изток в един още не напълно застроен участък имаше нови, непознати къщи. Фунес си ги представяше черни, плътни, изградени от еднороден мрак; към тях обръщаше лице, за да запли. Обичаше също да си представя, че е на дъното на реката и се разтваря в нея, люлян от течението.

Беше научил с лекота английски, френски, португалски, латински. Подозирам обаче, че не беше твърде способен да мисли. Да мислиш, значи да забравяш огличките, значи да обобщаваш, да абстрахираш. В претъпкания с предмети свят на Фунес имаше само подробности, и то почти непосредствено възприемани.

Плахата утринна светлина влезе в стаята през дворчето без настилка. Едва тогава видях лицето, чийто глас цяла нощ бе говорил. Иренео беше на деветнадесет години; беше роден през 1868; стори ми се внушителен като бронзова статуя, по-древен от Египет, от пророчествата и пирамидите. Помислих си, че всяка моя дума (всеки мой жест) ще остане завинаги в неумолимата му памет; скова ме страх, че трупам излишни движения.

Иренео Фунес умря през 1889 година от възпаление на белите дробове.

1942 г.

Жесток белег различаше лицето му — пелелява, почти съвършена дъга, която с единия си край обезобразяваше слепоочието му, а с другия — скулата. Истинското му име е без значение; в Такуарембó всички го наричаха *Англичанина от Ла Колорада*. Бившият притежател на имението, Кардосо, не искал да го продава; чувал съм, че Англичанина прибягнал към едно непредвидено средство — поверил му тайната на белега. Англичанина идвал от границата, от Риу Гранди ду Сул; тръгнал слух, че в Бразилия е бил контрабандист. Нивите били обрасли с бурен, водата в кладенците горчала; за да потегне имота, Англичанина работел наравно с рабаите. Казват, че бил строг до жестокост, но педантично и справедлив. Казват още, че пиел; няколко пъти в годината се затварял в таванската стая и излизал оттам подир два-три дни като след битка или след треска — бледен, тръпнец, смутен, но все тъй деспотичен. Помня ледения му поглед, жилавата мършавост, сивите мустаци. Не общуваше с никого; испанският му впрочем беше елементарен и повлиян от бразилския говор. По пощата получаваше само търговски писма или проспекти.

При последното ми пътуване из северните департаменти реката Карагуатá бе придошла и се наложи да ношувам в Ла Колорада. Почти веднага забелязах, че посещенияето ми е нежелано; опитах се да предразполага Англичанина; атакувах най-сляпата от всички страсти — патриотизма. Казах, че една страна, проникната от духа на Англия, е непобедима. Моят събеседник се съгласи, но добави с усмивка, че самият той не е англичанин, а ирландец от Дънгарвън. При тия думи млъкна, сякаш бе издал някаква тайна.

След вечеря излязохме да погледнем небето. Дъждът беше спрял, но на юг, отвъд ридовете, небето, прорязано от светкавици, вещаеше нова буря. В замарената трапезария ратаят, който бе сложил вечерята, донесе бутилка ром. Пихме дълго и млъчаливо.

Не зная колко е бил частът, когато усетих, че съм се напил; не зная дали зашото бях възбуден, развеселен или просто отегчен, заговорих за белега. Лицето ла